

JUNI 2018
GÖTEBORGS STAD STADSBYGGNADSKONTORET

NATURVÄRDESDINVENTERING JÄRNBROTTSMOTET

ADRESS COWI AB
Skärgårdsgatan 1
Box 12076
402 41 Göteborg

TEL 010 850 10 00
FAX 010 850 10 10
WWW cowi.se

JUNI 2018
GÖTEBORGS STAD STADSBYGGNADSKONTORET

NATURVÄRDE SINVENTERING JÄRNBROTTS MOTET

PROJEKTNR.	A053123
DOKUMENTNR.	
VERSION	Slutgiltig
UTGIVNINGSDATUM	2018-06-15
UTARBETAD	Erik Heyman
GRANSKAD	Henrik Antonsson
GODKÄND	Erik Heyman

INNEHÅLL

1	Sammanfattning	7
2	Bakgrund och syfte	8
3	Metodik	9
4	Resultat	11
4.1	Allmän beskrivning av inventeringsområdet	11
4.2	Tidigare fynd	11
4.3	Naturvärdesobjekt	12
4.4	Biotopskyddsobjekt	17
4.5	Mindre hackspett och övrig fågelfauna	25
4.6	Äldre och skyddsvärda träd	26
5	Samlad bedömning och diskussion	35
6	Referenser	37
7	Kontaktuppgifter	38

1 Sammanfattning

Denna naturvärdesinventering på fältnivå har tagits fram av COWI AB i Göteborg på uppdrag av Göteborgs Stads Stadsbyggnadskontor. Uppdragets syfte var att inventera och beskriva naturvärden inom ett område på cirka 18 hektar beläget nordväst om Järnbrottsmotet i stadsdelen Järnbrott i Göteborg.

Naturvärdesinventeringen visade att de högsta naturvärden inom utredningsområdet utgjordes av blandädellövskog, betesmark och två koloniområden. Fyra områden med naturvärdesklass 4 – visst naturvärde, identifierades inom det inventerade området.

Sju objekt som omfattas av generellt biotopskydd enligt miljöbalken 7 kap 11§ hittades. Fem objekt utgörs av alléer, ett objekt är en stenmur och ett dike i jordbruksmark. Åtgärder som påverkar något av dessa objekt kräver dispens, denna söks hos Länsstyrelsen.

Åtta skyddsvärda träd hittades, samtliga i den västra delen av området.

En fågelinventering särskilt inriktad på mindre hackspett genomfördes. Inga individer av mindre hackspett observerades. Området har en relativt ordinär fågelfauna, i samband med hackspettsinventeringen observerades 30 fågelarter.

Utöver de nämnda naturvärdena har områdets grönytor ett generellt värde genom att de bidrar till ekosystemtjänster som bidrar till människors välbefinnande. Vid en framtida exploatering av området bör de grönytor som finns bevaras i största möjliga utsträckning för att minimera negativ påverkan på såväl biologisk mångfald som ekosystemtjänster.

2 Bakgrund och syfte

Det aktuella området är beläget nordväst om Järnbrottsmotet i stadsdelen Järnbrott i södra Göteborg. Det utgör en del av ett större grönområde i väster som är en del av grönstråket Välen – Ruddalen. Utredningsområdet har en yta av 18 hektar, varav ungefär hälften utgörs av naturmark, och andra hälften byggnader, koloniområden och hårdgjorda ytor. Avgränsningen för utredningsområdet visas i figur 1. Uppdraget innebär framtagandet av en översiktlig naturvärdesinventering som ska utgöra ett underlag i arbetet med detaljplan för bostäder, skola, bussdepå mm. Naturvärdesinventeringen innefattar översiktlig beskrivning av området, naturvärdesinventering, övergripande naturvärdesbedömning samt en analys av områden känsliga för påverkan av en eventuell exploatering.

Figur 1. Utredningsområdets avgränsning visas med röstreckad linje.

3 Metodik

Naturvärdesinventeringen på fältnivå utfördes i enlighet med ”Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning SS 199000:2014” (SIS, 2014) och i enlighet med uppdragsbeskrivningen i offertförfrågan från Göteborgs stad Stadsbyggnadskontoret (2018-03-20).

Detaljeringsgraden för naturvärdesinventeringen var "översikt" vilket innebär att naturvärdesobjekt som ska identifieras har en yta av minst 1 ha, eller utgörs av ett linjeformat objekt med en längd av 100 m eller mer och en bredd av 2 m eller mer. Tomtmark ingår inte i naturvärdesinventeringen. Inventeringen innefattade följande tillägg:

- › Naturvärdesklass 4 (visst naturvärde)
- › Fördjupad artinventering för mindre hackspett
- › Biotopskydd, livsmiljö för skyddade arter och gamla, stora träd (>80 cm i diameter).

Naturvärdesinventeringen utfördes av Erik Heyman, biolog på avdelningen för Miljö, Risk och Säkerhet, COWI AB i Göteborg. Fälthinventeringarna utfördes i maj och juni 2018. Vid naturvärdesinventeringen genomströvades det aktuella inventeringsområdet, samtidigt som noteringar gjordes om vegetationens ålder och artsammansättning i träd-, busk- och fältskikt, naturvärdeselement (t ex stående och liggande död ved, naturvärdesintressanta träd, terrängformationer, etc) samt eventuella observationer av naturvärdesintressanta arter, skyddsvärda träd och livsmiljöer för mindre hackspett. Bedömningen av naturvärdesklass gjordes utifrån vägledningen i SS 199000:2014 (SIS, 2014) med utgångspunkt i de noteringar och bilder som insamlats vid de ovan beskrivna fälthinventeringarna.

Den fördjupade artinventeringen av mindre hackspett genomfördes enligt etablerad metodik för inventering av häckande fågel (Blanck, 2010). Eftersom mindre hackspett häckar relativt tidigt på våren, förlades fältbesöken så tidigt som möjligt i förhållande till uppdragets tidsramar. Vid fältbesöken genomströvades hela området långsamt med start inom en halvtimme från soluppgången. Samtliga fåglar som sågs eller hördes noterades i ett fältprotokoll. Fågelinventeringen genomfördes vid tre tillfällen: 2018-05-04, 2018-05-08 och 2018-05-22.

Källor som användes för att få fram förhandsinformation om potentiella naturvärdesobjekt var GIS-databaser och rapporter från Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Skogsstyrelsen, Artdatabanken och Jordbruksverket.

Naturvärdesklass	Förtydligande
1 - högsta naturvärde	Varje område har särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på nationell eller global nivå.
2 - högt naturvärde	Varje område har särskild betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional eller nationell nivå.
3 - påtagligt naturvärde	Varje enskilt område behöver inte ha betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå. Det är ändå av särskild betydelse att den totala arean och den ekologiska kvaliteten av dessa områden bibehålls.
4 – visst naturvärde	Varje enskilt område av en viss naturtyp med denna naturvärdesklass behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras.

Tabell 1. Naturvärdesklasser enligt SS 199000:2014.

4 Resultat

4.1 Allmän beskrivning av inventeringsområdet

Det inventerade området är i sin helhet präglad av närheten till staden och mänskliga aktiviteter. Trots detta finns vissa naturvärden, som till största delen är knutna till områdets variationsrikedom, äldre träd och fågelfauna. Förutom naturvärdesobjekten som beskrivs i avsnitt 4.3 nedan, finns stora ytor med byggnader, parkeringar, kolonilotter och tomtmark. På dessa ytor växer främst planterade träd och buskar, vars betydelse för bevarande av biologisk mångfald är relativt låg.

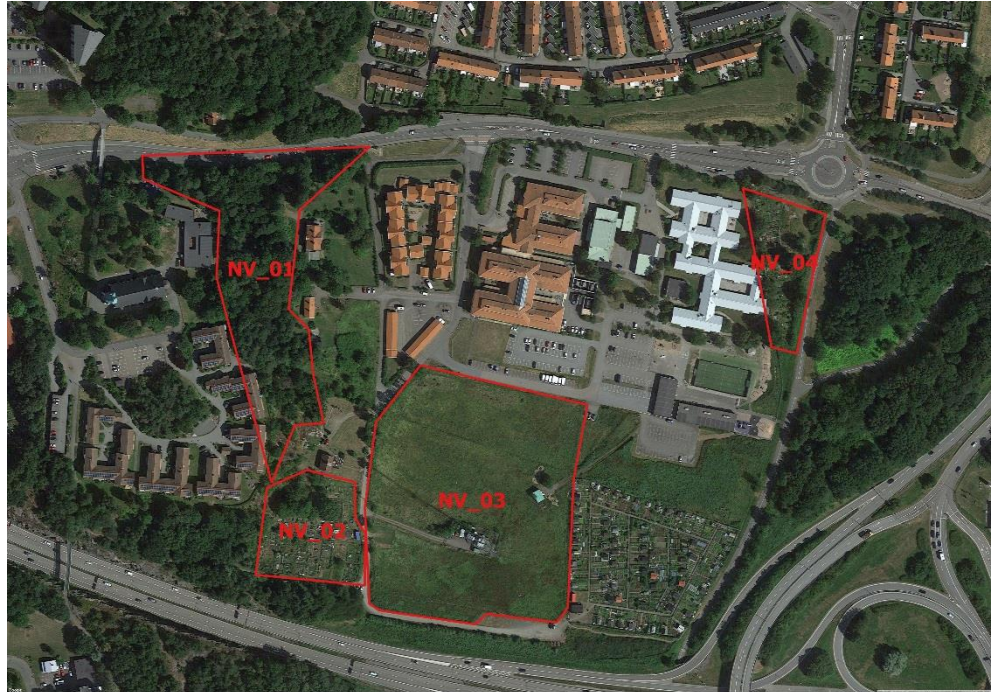
4.2 Tidigare fynd

En sökning gjordes i maj 2018 i observationsdatabasen Artportalen (www.artportalen.se). Sökningen omfattade en polygon med samma utsträckning som det aktuella utredningsområdet plus en buffert på cirka 100 meter i varje riktning. Samtliga artfynd de senaste 20 åren inkluderades i sökningen. De flesta fynden gäller fåglar. Häckning av mindre hackspett finns noterad, den senaste rapporterad 2006. Det finns ett flertal observationer av pilgrimsfalk från de senaste tre åren. Den har setts sitta i radiomasten, sannolikt används denna som utkikspunkt för att spana efter potentiella bytesfåglar. I övrigt finns flertalet observationer av förbiflygande fåglar där de flesta är relativt allmänt förekommande arter.

Den mycket ovanliga arten pimpinellros (*Rosa spinosissima*) finns noterad 1999 strax öster om det aktuella utredningsområdet.

4.3 Naturvärdesobjekt

Totalt identifierades fyra naturvärdesobjekt inom det inventerade området. Dessa beskrivs nedan och visas på flygfoto i figur 2.

Figur 2. Flygfoto med markerade naturvärdesobjekt.

ID: NV_01

Namn: Ädellövskog i väster

Naturvärdesklass: 4 – visst naturvärde

Naturtyp: Skog och träd

Area: 1,46 ha

Beskrivning: Flerskiktad blandädellövskog. Variation i trädskiktet med bl a ek, ask, lönn, tall och gran. I buskskiktet finns, förutom ovan nämnda trädarter, enbuskar och enstaka mindre idegran (fridlyst, men troligen förvildade trädgårdsexemplar). Flera träd med dbh > 80 cm. Objektet bedömdes ha visst biotopvärde eftersom biotopen blandädellövskog med inslag av grövre träd är lokalt ovanlig eftersom det omgivande landskapet i hög grad är påverkat av mänskliga aktiviteter.

Figur 3. Bilden tagen västerut, flera grövre ekar ses i bild.

ID: NV_02

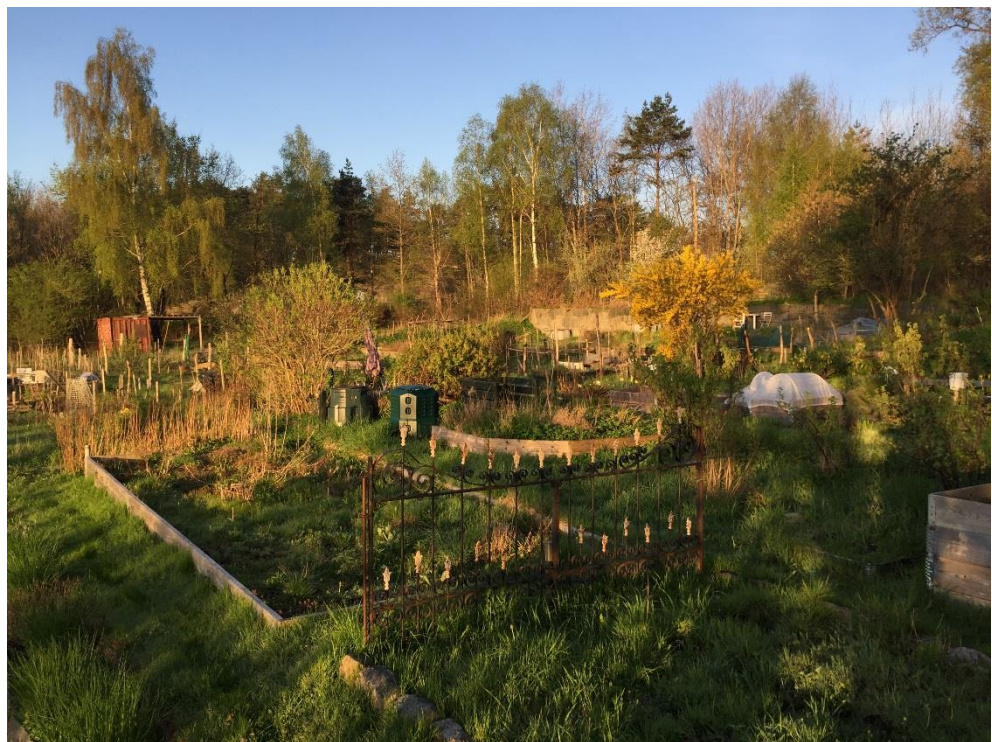
Namn: Koloniområdet i väster

Naturtyp: Park och trädgård

Area: 0,55 ha

Naturvärdesklass: 4 – visst naturvärde

Beskrivning: Förhållandevis artrikt fågelliv. Förekomst av bärande träd och enstaka grövre träd (ek dbh 100 cm). Området bedömdes ha visst artvärde grundat på att artrikedomen är högre än i omgivande landskap.

Figur 4. Bilden tagen söderut.

ID: NV_03

Namn: Betesmarken

Naturvärdesklass: 4

Naturtyp: Äng och betesmark

Area: 2,57 ha

Beskrivning: Betesmark med tydlig näringspåverkan. Inga hävdgynnade floravärden. Två biotopskyddsobjekt (dike och stenmur). Visst värden för fågelfaunan, pilgrimsfalk har setts använda radiomasten som utsiktspunkt. Visst biotopvärde eftersom betesmarker är en mindre vanlig biotop i detta område. Betesmarken är välhävdad och har betats av nötboskap under föregående år. Enligt uppgift från lantbrukaren som äger betesdjuren har området betats under mer än 15 år och ska betas av nötboskap även under 2018 (Gunnar Karlsson, telefonkontakt 2018-06-11).

Figur 5. Betesmarken fotograferad från söder.

ID: NV_04

Namn: Koloniområdet i nordost

Naturtyp: Park och trädgård

Area: 0,44 ha

Naturvärdesklass: 4 – visst naturvärde

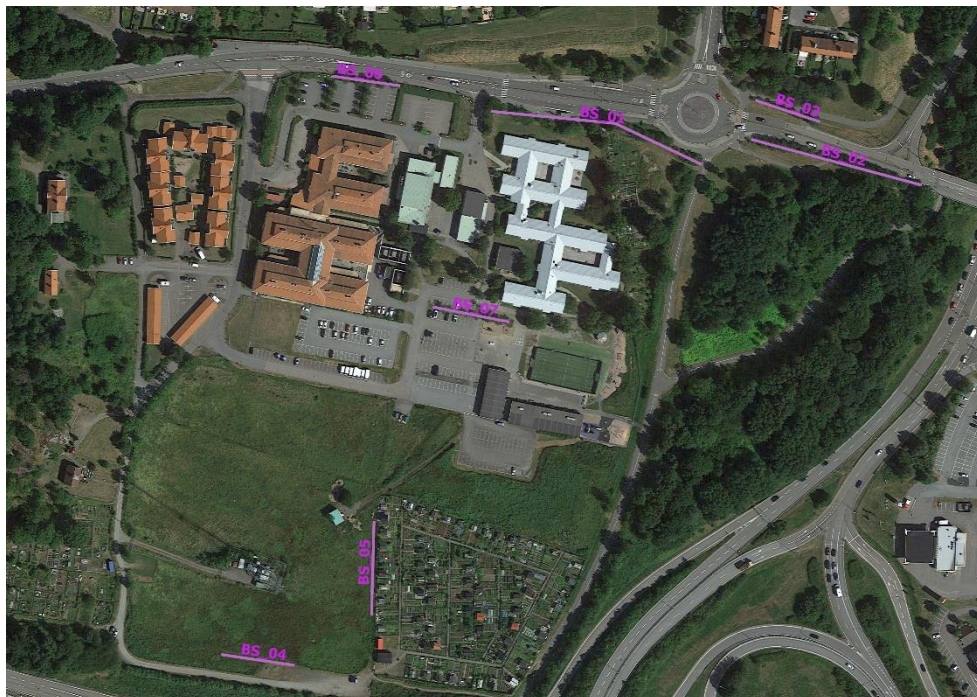
Beskrivning: Förhållandevis artrikt fågelliv. Häckande stare (rödlistad VU). Förekomst av bärande träd och ädellövträd. Området bedömdes ha visst artvärde grundat på häckande rödlistad fågelart samt generell artrikedom som är högre än i omgivande landskap.

Figur 6. Koloniområdet fotograferat från nordost.

4.4 Biotopskyddsobjekt

Sammantaget identifierades sju objekt som omfattas av generellt biotopskydd enligt Miljöbalken 7 kap 11 §. Dessa visas på flygfoto i figur 7.

Figur 7. Flygfoto med markerade biotopskyddsobjekt

ID: BS_01

Objektstyp: Allé

Beskrivning: Allé på södra sidan Radiovägen, väster om cirkulationsplatsen i korsningen med Antennngatan. Tretton träd av oxel varav nio med diameter i bröst-höjd (dbh) ca 30 cm och fyra med dbh ca 10 cm.

Figur 8. Allén fotograferad västerut.

ID: BS_02

Objektstyp: Allé

Beskrivning: Allé på södra sidan Radiovägen, öster om cirkulationsplatsen i korsningen med Antenngatan. 21 träd av oxel, varav femton med diameter i brösthöjd (dbh) ca 30 cm och två med dbh ca 10 cm.

Figur 9. Allén fotograferad österut.

ID: BS_03

Objektstyp: Allé

Beskrivning: Allé på norra sidan Radiovägen, öster om cirkulationsplatsen i korsningen med Antenngatan. På södra sidan av GC-vägen finns sju träd av oxel med diameter i brösthöjd (dbh) ca 30 cm och på norra sidan av GC-vägen står elva oxelträd med dbh cirka 30 cm.

Figur 10. Allén fotograferad västerut.

ID: BS_04

Objektstyp: Stenmur

Beskrivning: Stenmur i södra delen av betesmarken. Låg och förfallen. Längd cirka 40 meter.

Figur 11. Stenmuren fotograferad västerut.

ID: BS_05

Objektstyp: Småvatten i jordbrukslandskap

Beskrivning: Dike i den östra delen av betesmarken, mot koloniområdet. Längd cirka 50 meter, bredd ca 0,5 meter och djup 5-15 cm.

Figur 12. Diket fotograferat norrut.

ID: BS_06

Objektstyp: Allé

Beskrivning: Fem oxelträd, innanför staket. Diameter i brösthöjd 20-30 cm.

Figur 13. Allén fotograferad österut.

ID: BS_07

Objektstyp: Allé

Beskrivning: Sju oxelträd vid lekplats och parkering. Diameter i brösthöjd 20-30 cm.

Figur 14. Allén fotograferad västerut.

4.5 Mindre hackspett och övrig fågelfauna

Fågelinventeringen, utförd vid tre tillfällen i maj, visade inte på någon förekomst av mindre hackspett inom utredningsområdet eller i dess närhet. Den enda hackspetten som observerades var en individ av större hackspett. Området utgör i nuläget med största sannolikhet ingen häckningslokal för mindre hackspett. Den höga andelen lövskog inom området gör att det finns potential för mindre hackspett, men inga särskilt lämpliga häckningsträd observerades.

Vid fågelinventeringarna noterades totalt 30 arter. De tre mest frekvent observerade arterna var talgoxe, björktrast och gärdsmyg. Två rödlistade arter observerades, stare och gråtrut. Vid koloniområdet i nordost häckar stare, som är rödlistad inom kategorin VU – sårbar (ArtDatabanken, 2015). Stare är en art med relativt stor population i Sverige (640 000 par år 2012) men är rödlistad på grund av sin stadigt minskande populationsutveckling. Den andra rödlistade arten som observerades var överflygande gråtrut (VU). Även den är rödlistad på grund av negativ populationsutveckling, men är allmänt förekommande i landet (ArtDatabanken, 2015).

4.6 Äldre och skyddsvärda träd

Totalt hittades åtta träd som bedömdes som skyddsvärda. Samtliga växer i den västra delen av utredningsområdet. De skyddsvärda träden är markerade på flygfotot i figur 14.

Figur 14. Skyddsvärda träd markerade med gröna punkter.

ID: TR_01

Art: Ek

Dbh: 104 cm

Figur 15. Ek, dbh=104 cm

ID: TR_02

Art: Ek

Dbh: 107 cm

Övrigt: Döende

Figur 16. Ek, dbh=107 cm

ID: TR_03

Art: Ask

Dbh: 67 cm

Övrigt: När inte upp till 80 cm diameter men är skyddsvärd eftersom ask är rödlistad i hotkategori EN

Figur 17. Ask, dbh=67 cm

ID: TR_04

Art: Ek

Dbh: 81 cm

Figur 18. Ek, dbh=81 cm

ID: TR_05

Art: Gran

Dbh: 97 cm

Figur 19. Gran, dbh=97 cm

ID: TR_06

Art: Gran

Dbh: 81 cm

Figur 20. Gran, dbh=81 cm

ID: TR_07

Art: Ek

Dbh: 89 cm

Figur 21. Ek, dbh=89 cm

ID: TR_08

Art: Ek

Dbh: 82 cm

Figur 22. Ek, dbh=82 cm

5 Samlad bedömning och diskussion

Det inventerade området är i sin helhet präglad av närheten till staden och mänskliga aktiviteter. Trots detta finns vissa naturvärden, som till största delen är knutna till områdets variationsrikedom, äldre träd och fågelfauna. Fyra naturvärdesobjekt med naturvärdesklass 4 identifierades. Dessa fyra områden bedöms vara de mest känsliga för byggnation. Varje enskilt område med denna naturvärdesklass behöver inte vara av betydelse för att upprätthålla biologisk mångfald på regional, nationell eller global nivå, men det är av betydelse att den totala arealen av dessa områden bibehålls eller blir större samt att deras ekologiska kvalitet upprätthålls eller förbättras. Två av naturvärdesobjekten har en area på mindre än 1 hektar, vilket är den minsta obligatoriska arean för kartering av naturvärden vid inventering med detaljeringsgrad "översikt" enligt SS 199000:2014. Enligt standarden finns det dock inget hinder att beskriva mindre naturvärdesobjekt, därför inkluderades de i rapporten.

Skyddsvärda träd finns främst i den nordvästra delen av området. Samtliga dessa träd bör i största möjliga utsträckning skyddas vid framtida exploateringar. Detta gäller främst ek och ask, eftersom dessa ofta hyser ovanliga arter av mossor, lavar och insekter när de blir äldre. De är också värdefulla som fågelhabitat.

Småbiotoper som omfattas av det generella biotopskyddet enligt Miljöbalken 7 kap 11§ finns i form av fem alléer, en stenmur och ett dike. Åtgärder som riskerar att påverka dessa biotoper kräver dispens, som söks hos Länsstyrelsen. Alléerna utgörs av oxelträd. De främsta naturvärdena hos oxel är deras betydelse för pollinerande insekter när de blommar på våren (Niklasson och Nilsson, 2005). Diket i jordbruksmarken skulle kunna ha betydelse som habitat för groddjur men inga groddjur observerades vid denna inventering. Stenmuren i betesmarken är låg och förfallen och bedömdes ha ringa värde som habitat för t ex grod- och kräldjur.

I den södra delen av utredningsområdet finns en trädrad med 46 träd av sälg (*Salix sp.*), troligen planterade som avskärmning mot Västerleden. För att en trädrad längs en väg ska klassas som allé ska huvuddelen av träden utgöras av vuxna träd, vilket innebär att de ska ha en brösthöjdsdiameter på minst 20 cm eller en ålder av minst 30 år (Naturvårdsverket, 2014). Salixträden är något klenare än 20 cm så denna trädrad har inte inkluderats i de ovan beskrivna biotopskyddsobjekten.

Grönytor som inte når upp till naturvärdesklass 4 har förhållandevis liten betydelse för bevarande av biologisk mångfald. Trots detta kan deras betydelse för människors hälsa och välbefinnande vara stor, genom att de bidrar till så kallade eko-

systemtjänster. Med begreppet ekosystemtjänster avses den nytta som människor erhåller från naturliga ekosystem och processer. Träd och grönytor i stadsmiljö bidrar med ekosystemtjänster i form av bland annat bullerdämpning, luftrening, koldioxidupptag, dagvattenhantering och estetiska värden.

Betydelsen av ekosystemtjänster har lyfts fram i Sverige de senaste åren, bland annat genom att regeringen har beslutat om ett etappmål inom miljömålssystemet som går ut på att "senast 2018 ska betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster vara allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden, politiska avvägningar och andra beslut i samhället där så är relevant och skäligt" (Naturvårdsverket, 2015). Eftersom det aktuella planområdet ligger i ett område som frekventeras av ett stort antal människor bör det anses som både "relevant" och "skäligt" att beakta och integrera ekosystemtjänster i så stor utsträckning som möjligt. I detta fall görs detta lämpligen genom att bevara och förstärka planområdets grönytor.

6 Referenser

ArtDatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala

Länsstyrelsen i Västra Götaland 2018. Informationskartan västra Götaland
<http://ext-webbgis.lansstyrelsen.se/Vastragotaland/Infokartan/>

Naturvårdsverket 2014. Allé - Beskrivning och vägledning för biotopen Allé i bilaga 1 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Naturvårdsverket 2015. Guide för värdering av ekosystemtjänster. Naturvårdsverket Rapport 6690.

Niklasson, M., Nilsson, S. G. 2005. Skogsdynamik och arters bevarande. Lund: Studentlitteratur

SIS 2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. SS 199000:2014.

Skogsstyrelsen 2018. GIS-databasen ”Skogens pärlor”.
<http://minasidor.skogsstyrelsen.se/skogensparlor/>

7 Kontaktuppgifter

Erik Heyman

COWI AB

erhe@cowi.com

070-2971450